

PREVIZIUNILE MEDICALE ÎN OPERA LUI MICHEL DE MONTAIGNE (1533-1592)

Dr. I. Năstoiu

În operele *Eseuri* și *Jurnal de călătorie*, scriitorul și filozoful francez Michel de Montaigne s-a preocupat de aproape toate aspectele medicale ale epocii sale. Unele idei și concepții medicale ale sale au fost confirmate după 300-400 de ani de către medicina științifică contemporană. Astfel, scriitorul, deși nu era medic, a abordat într-un spirit științific diferitele probleme de anatomie, fiziologie, semiologie, patologie, balneologie, terapie, dietă, epidemiologie, etică medicală etc. Combătând concepțiile mistice, empirice și naive din practica medicală a secolului al XVI-lea, scriitorul a fost un adept al observației obiective și științifice, al determinismului bolilor, al legăturii dintre trup și psihic, a pledat pentru rolul naturii în prevenirea și vindecarea bolilor precum și pentru umanismul medicinei medievale.

Montaigne a prevăzut cu câteva secole mai înainte unele descoperiri din medicina științifică. Astfel, el a observat contagiunea bolilor infecțioase înaintea epocii pasteuriene, arătând că: un trup își aruncă boala pe cel vecin, cum se vede în ciumă, vărsat, boala de ochi (trahom). De asemenea, filozoful a prevăzut existența cromozomilor și genelor responsabile de transmiterea caracterelor ereditare, pe care le-a numit *mătc*i. Autorul eseurilor se minunează: *Ce grozăvie poate fi acel picur de sămânță, care ne-a dat ivire, ca să poarte în sine nu numai întâmplările făturii trupești dar și gândurile și inaplecările (înclinațiile) părinților noștri? Acel picur de apă, care cuprinde toate nenumăratele mătc*i?

Astfel, Montaigne a ajuns și la concluzia eredității unor boli, pornind chiar de la observația că litiaza urinară de care suferea o moștenise de la tatăl său.

Apoi, a observat că saliva curăță și usucă rănilor. A fost o observație, care după vreo 350 de ani s-a adevărat prin descoperirea în salivă și alte secreții, de către Alexander Fleming, a lizozimului (1921), care este o substanță antimicrobiană. De altfel și animalele, din instinct, își ling rănilor.

Montaigne întrezărește și fiziologia glandelor endocrine medulo-suprarenale cu efectele lor catecolaminice (adrenalina, noradrenalina), descriindu-le acțiunea: *Frica dusă la culme și focul îndrăzelii tulbură pântecul și ăl slobodă. Și ne cutremură*

mădularele. Cercetările savantului Hans Selye (Stresul, 1936; Sindromul de adaptare, 1952; De la vis la descoperire, 1964) etc. au confirmat științific observațiile lui Montaigne. De asemenea, Montaigne acuza pentru inapetența sa slabă secreție stomacală, care ar fi fost la originea colitei sale cronice. Iar *proasta mistuire, prin vărsarea deșeurilor în rinichi*, i-ar fi cauzat litiaza sa urinară. Ori, azi, se știe că enteropatiile cronice s-au dovedit că predispun la litiază renală.

Concepțiile lui Montaigne despre viață, sănătate și boală se bazează pe observațiile și antecedentele patologice personale, pe simțuri, pe experiment și pe rațiune, nu pe întâmplări. Scriitorul preconiza experimentarea pe animale și cercetarea comportării animalelor sănătoase sau bolnave, afirmând: *Să ne oprim la școala dobitocului pentru a obține fructul științei. Experiența e la locul ei în domeniul medicinei, unde rațiunea cedează pasul*. El a constatat că până și dobitoacele se feresc, din instinct, de răniri, lovituri, bătaii și chiar de boli.

Filozoful, nemedic, a întrevăzut și unitatea organismului: *Nimic nu ia ființă într-un trup decât prin împăcarea și înrâurirea tuturor părților; tot trupul lucrează împreună, chiar dacă o parte aduce mai mult decât alta*.

Michel de Montaigne nu cunoștea bilanțul hidric de astăzi. Dar când își trata litiaza urinară cu ape minerale, el măsura zilnic apa consumată și cea rezultată din excreția renală. Atunci când rinichii săi eliminau mai puține lichide decât ingera, bănuia că *apa se adună în rinichi, fără să fie primentă*. (hidronefroză?)

În privința tratamentului bolilor, Montaigne susținea că nu se vor trata numai simptomele sau cauzele bolilor, ci întreg organismul. Filozoful nu credea în vindecarea bolilor prin moaștele sfinților, prin minuni, care vindecă orbirea, cancerul, dambლა și se întrea-bă: *Fi-va oare neștiință, nepricepere, ușurătate, rea credință și înșelăciune?* Pe medici îi socotea vânzători de leacuri, iar medicamentele erau considerate că produc efecte contradictorii. Căci: *Ce poate face firea, nu trebuie să facă un hap, iar leacurile se bat cap în cap*. Și astăzi s-a dovedit că fiecare medicament are

contraindicații, interacțiuni, efecte secundare sau chiar reacții adverse.

Michel de Montaigne nu era pentru o alimentație complicată, ci pentru una simplă. Omul să mănânce orice și de toate, dar fără să se ghiftuiască. *Cine nu-i îngăduie unui copil pâinea neagră cu slănină sau usturoi, îi ia toate bunătățile. Fiindcă un om cu cap, atent la nevoile vieții sale, atent la mâncare și la băutură, știe mai bine decât un medic ceea ce-i strică și ce-i priște.*

După Montaigne un rol important în vindecarea sau ameliorarea bolilor îl are factorul psihologic. Căci credința și speranța bolnavului poate influența și vindeca multe boli. Prin folosirea psihoterapiei medicul cel mai slab pregătit poate câștiga încrederea bolnavului mai mult decât un medic iscusit. Iar tămăduirea bolilor nu se face prin vorbe, ci și prin voința puternică a omului de a se vindeca. Fiindcă simțurile noastre ne

arată ce și unde este boala. Se recunoaște, deci, rolul sugestiei, autosugestiei și psihoterapiei.

Montaigne credea că medicii și medicamentele tămăduiesc mai mult prin autosugestie decât prin știință. Căci *sunt oameni cărora singura vedere a leacului le aduce tămăduire*. Iar psihicul trebuie să mijlocească prin sănătatea lui sănătatea trupului. Fiindcă *câți nu suntem bolnavi numai din puterea închipuirii?*

Încercător în progresul științei medicale viitoare, Montaigne exclama: *De-ie Domnul ca într-o zi medicina să-mi dea un ajutor adevărat și atunci voi striga cu bună credință, precum Horațiu: – În sfârșit, am pus mâna pe o știință folositoare!* Și iată că, după vreo patru secole, previziunile și ideile sale științifice s-au împlinit. Căci dacă astăzi Montaigne ar putea veni printre noi, ar avea satisfacția că găsește o medicină modernă adică o știință folositoare.